

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ EKSENİNDE TÜRK SİNEMASINDA OKSİDENTALİST SÖYLEM: KURLAR VADİSİ VATAN ÖRNEĞİ

Burak Medin*

ÖZET

Oryantalist ve islamofobik düşünce, konvansiyonel ya da Batı kaynaklı sinemada ben ve öteki kavramlarının inşa edilmesinde ve zihinlerde ötekiye dair olumsuz bir algının üretilmesinde önemli bir düşünsel aralan olarak sürekli rol oynar. Klasik oryantalizmden yeni oryantalizme ya da bu bağlamda değerlendirilmesi gereken islamofobik düşünce temelinde Batı; Müslüman, Türk ve Doğu coğrafyasını öteki olarak sunabilmek ve bu ekseninde çeşitli politik ve dini eylemlerini edimselleştirebilmek adına filmik öğeler olan karakterler, iletişim mekânları ve distopik zamanlar tasarlar. Bu filmik öğeler içinde Batı kendini "ben", Doğu'ya dair olan unsurları ise "öteki" olarak konumlandırır. Batı kaynaklı sinemaya, self oryantalist ya da yerli islamofobik temelli filmik öğelere ve inşalara karşı oksidentalist imgelem, söylem ve düşünce ise oldukça önem arz eder. En öz bir şekilde Doğu bakış açısıyla Batılı ve Batı hakkında bir algı oluşturmak (öteki) ve bu ekseninde bu algıyı yönetmek olarak tanımlanabilecek olan oksidentalist bakış açısı, Batı temelli bir algı ve rıza yönetimine karşı Doğu'nun başvurduğu önemli bir eyleyen olarak işlev görmektedir. Bu kavramlardan hareketle darbelerin ve darbe girişimlerinin medyadaki temsili bağlamında değerlendirilecek olan bu çalışmada oryantalist ve islamofobik düşünceye karşı oksidentalist bakış açısının sinemasal imajlar üzerinden nasıl sunulduğu irdelenmektedir. 15 Temmuz darbe girişimi üzerine sinemasal zamanını, uzamını, karakter tasarımı ve söylemini inşa eden Kurtlar Vadisi Vatan filmi, oksidentalist bakış açısının üretildiği bir pratik olarak değerlendirilerek ele alınmakta ve en temelde söylem analizi ekseninde çözümlenmektedir. Film çalışmalarında sıklıkla tercih edilen söylem analizi ile film anlatısındaki söylemin bağlamını ortaya koymak, anlatıda birtakım kodlarla temsil edilen "ben" ve "öteki" hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak, hangi grupların hangi güç ilişkileri içinde olduğunu analiz etmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinema, Türk Sineması, 15 Temmuz Darbe Girişimi, oksidentalizm, ben ve öteki

THE OCCIDENTALIST DISCOURSE IN TURKISH CINEMA IN THE CONTEXT OF THE JULY 15 COUP ATTEMPT: THE EXAMPLE OF KURLAR VADİSİ VATAN

ABSTRACT

Orientalist and islamophobic thought plays an important role in the construction of me and other concepts in conventional or Western cinema and in the production of a negative perception of the other in the minds. Western geography in order to present

* Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8012-035X>

Makale Gönderim Tarihi:03.10.2018 - Makale Kabul Tarihi: 24.01.2019

Muslim, Turkish and Eastern geography as the other, and to perform various political and religious activities on this axis, it produces characters, communication spaces and distopic times in the context of classical orientalism and new orientalism, or islamophobic thinking. In these film elements, the west positions itself as "I" and the east as "the other". The Occidental imagination, discourse and thought are very important to the East against Western cinema, self orientalist or indigenous islamophobic based film elements and constructions. In the shortest way, oxidentalism can be defined as creating a perception of the West and the West from the Eastern point of view and managing that perception in this context. Thus, oxidentalism can function as an important act of the East against a Western-based perception and consent management. This study will be evaluated in the context of the representation of coup and coup attempts in the media. From these concepts, it is examined how the view of orientalist and islamophobic thinking is presented through cinematic images. The Kurtlar Vadisi Vatan film, which built cinematic time, space, character design and discourse upon the 15 July coup attempt, is considered as a practice in which oxidental perspective is produced and analyzed on the basis of discourse analysis. Discourse analysis is frequently preferred in film studies. In this study, discourse analysis is used because discourse analysis aims to reveal the context of discourse in film narrative, reveals positive and negative views about "me" and "the other", analyzes which groups are in which power relations.

Keywords: Cinema, Turkish Cinema, July 15 Coup Attempt, oxidentalism, I and the other

GİRİŞ

Sanatın çeşitli alanlarında ve özellikle 20. yüzyılın başından günümüze özellikle sinema sanatı alanında Batı'nın Doğu'ya özeldir ise Müslümana ve Türk'e yönelik hayallediği, kurguladığı ve inşa ettiği birtakım imajların dolaşıma sokularak geniş kitlelere sunulduğu görülür. Batı temelli medyada bu imajlar Ben ve Öteki ayırımına göre tasarlanır, Batı kendisini Doğu'ya ait olmadığını varsaydığı birtakım olumlu kavramlar ve sıfatlar ışığında tanımlar. Batı temelli medyanın yanı sıra self oryantalist ve yerli islamofobik düşünce ekseninde Batı tahakkümünde varlığını devam ettiren Doğu coğrafyasına ait medyada da aynı bakış açısıyla bu temsiller üretilir. Self oryantalist ve yerli islamofobik düşüncenin ve bu bağlamda üretilen sinemasal dünyanın Batı coğrafyasındaki oryantalist bakış açısından daha tehlikeli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Batıyı ve Batı'nın her türlü zihinsel yapısını kendi kültürüne, geçmişine ve geleceğine tercih ederek ilerlemenin ve gelişmenin sadece Batı dünyasında olduğunu varsayarak üretim yapan Doğu coğrafyasına ait birey, oryantalistin yıkıcı bir eyleyeni olarak işlev görür. Bu bakış açısıyla üretilen imajları ve söylemi Türk Sineması Tarihi'nin en başından günümüze birtakım filmler içinde görmek mümkündür. Bu filmsel metinlerde Doğu'ya, Müslümana ve Türk'e yönelik algı, Batı'nın inşa etmek istediği Doğu algısıyla aynıdır.

Medyada özelde ise sinemada düşünülecek olursa, sinemasal bu imajlarda Batı "Ben", Doğu ise "Öteki" olarak takdim edilirken ekonomiye, politikaya, sosyo kültürel yapıya, tarihe vb. yönelik tüm olumlu özellikler Batı ile eş değer tutularak izleyiciye aktarılır. Hollywood'da ve Avrupa'da inşa edilen filmsel imajlarda ve diyaloglarda bu oryantalist ve kolonyalist düşüncenin izlerini ve ötekiye dair kodları bazen açıkça bazen de bilinçaltı mesajlar temelinde görmek mümkündür. Doğuya yönelik imge yaratma edimi, kurgusal bir dünya çabası, doğuyu öteki olarak sunma gayreti olarak değerlendirilen bu emperyalist ve kolonyalist edime karşın Doğulu, Müslüman ve Türk, oksidentalist düşüncüyü devreye sokabilir. Bu düşüncenin potansiyellerinden faydalanabilir. Bu düşünce yapısında özne konumunda Doğu, nesne konumunda ise Batı bulunur; fakat Doğulu özne oksidentalist söylemde Batılı nesneye öykünmez. Batı'yı görmeye, anlamaya ve göstermeye çalışır. Doğu, Batı'yı mukayese eder, tartışır hale getirir ve tanıtır. Oksidentalizmde Doğu'nun ve Doğulunun özne olması temeldir. Bu bağlamda hem oryantalizme hem de self oryantalizme karşı milli kültür politikası çerçevesinde ve bir yumuşak güç uygulaması olarak oksidentalist bakış açısının ve bu bakış açısıyla üretilen/üretilecek filmlerin önemi ortadadır.

15 Temmuz Darbe Girişimi, farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından farklı metodolojik ve kuramsal ardalarla tartışılmış ve analiz edilmiştir. Bu çalışma ise darbe girişiminin sinemasal evrendeki temsilini anlama üzerine temellenmiştir. Darbelerin ve darbe girişimlerinin medyadaki temsili bağlamında değerlendirilecek olan bu çalışmadaki araştırma nesnesi 15 Temmuz Darbe Girişimi temelinde anlatısını inşa eden Kurtlar Vadisi Vatan filmidir. Ele alınan film, Türk sineması evreninde ilgili kavramları tartışmak adına önemli veriler sunmaktadır. Oryantalizme karşı Oksidentalist düşünce bağlamında filmsel imajlarını ve söylemsel dilini inşa ettiği varsayılan Kurtlar Vadisi Vatan filmi en temelde söylem analizi ekseninde analiz edilmektedir. İkili karşıtlıklar ekseninde Doğu ve Batı ayrımı, Doğu'nun özne Batı'nın ise nesne olarak takdimi ve Oksidentalist söylemin milli kültür eksenindeki potansiyeli araştırma nesnesi temelinde anlaşılmasına çalışılmaktadır. Bu çalışmada araştırma nesnesi konumundaki film anlatısı söylem analizinin yanı sıra kesit kesit/kare kare çözümlenerek de ele alınmaktadır, böylece film anlatısının temel izlencesi açıkça konmaya çalışılmaktadır. Kesit kesit ele alınan film anlatısında hem göstergeler hem de söylem ekseninde kavramsal bir tartışma yürütülmektedir.

Nitel bir araştırma yöntemi olan söylem analizi, sosyal bilimler alanının birçok disiplinini (özellikle dilbilim, sosyoloji ve iletişim) içinde barındırır. Esasında bu yöntemin diğer birçok disiplinle girilen etkileşimin sonucu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. J. C. Alexander'ın ifadesiyle (2008: 33) sosyal bilimlerde tek bir söylem yoktur. Sözen'e göre (1999: 81) tek bir karşılığı olmayan söylemin analizi, hem metin analizi hem eleştirel analiz hem de sosyal bir çalışma olarak tanımlanabilir. Söylem, sözlü ve yazılı her türlü metni kapsar. Hem sözel hem de

imgesel/görsel bir metin olan film anlatıları da söylem ekseninde değerlendirilebilir. Bu minvalde söylem analizi, film çalışmalarında da sıklıkla tercih edilen bir yöntemdir. Bir film metnini anlamlandırmada ve okumada önemli potansiyellere sahip olan söylem analizi Van Dijk'ın da söylediği üzere (2000: 61) tek ve standart bir yol sunmaz. Bu nedenle film çalışmalarında bu yöntem farklı şekillerde kullanılır. Araştırmacı ya da yazar, film metninde hangi noktayı öne çıkarmak istiyorsa bu yöntemden arzu ettiği bağlam içinde yararlanır. Van Dijk (2000: 61) çerçevelenmiş bir yol sunmayan söylem analizinde yine de üzerinde önemle durulması gereken bir takım noktalara dikkat çeker:

1. Söylemin bağlamını incelemek,
2. Hangi grupların, hangi güç ilişkileri içerisinde olduğunu analiz etmek,
3. Ben/biz ve öteki/onlar hakkında olumlu ve olumsuz görüşlerin ortaya çıkarılması,
4. İmaları ayrıntılı olarak ortaya çıkarmak,
5. Tüm biçimsel yapıyı incelemek.

Van Dijk'ın belirtmiş olduğu hususlardan hareketle bu çalışmada temelde söylemin bağlamını ortaya koymak, anlatıda birtakım kodlarla temsil edilen "ben" ve "öteki" hakkında olumlu ve olumsuz görüşleri ortaya çıkarmak, hangi grupların hangi güç ilişkileri içinde olduğunu analiz etmek amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırma nesnesi olarak ele alınan film anlatısındaki karakterlerin üretmiş oldukları dil temelli bir çözümleme yapılmaktadır. Bu çözümleme en nihayetinde oksidentalist dilin, Türk Sineması eksenindeki potansiyellerini ortaya koyabilmek amacını taşımaktadır.

Bu çalışma giriş bölümü dışında iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde oryantalizm ve oksidentalizm ekseninde bir kuramsal tartışma yürütülmektedir. İkinci bölümde ise araştırma nesnesinin oksidentalist dili, kesit kesit ve söylem analizi ile çözümlenmekte ve yorumlanmaktadır.

1. BEN VE ÖTEKİ: ORYANTALİZM VE OKSİDENTALİZM ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Oryantalizmin sözlük anlamı (*Şarkiyatçılık*) Doğu bilimidir. Doğu ve Batı karşıtlığı üzerine kurulan bu kavram Doğu'nun sömürgeleştirilme fikrine hizmet eder. En öz şekilde Batı'nın Doğu üzerine ürettiği imgelere, tahayyüllere ve söylemlere karşılık gelir. Batı'nın Doğu'yu anlaması, algılaması, açıklaması ve tanımlaması temeline dayanan oryantalizm Fransızca *Orientalisme* kelimesinden türemiştir. Oryantalist ise (Sönmezsoy 1998: 25) Doğu coğrafyasının ve insanının tarihini, dilini, dinini, kültürünü araştıran Doğu bilimleri uzmanı olarak ifade edilir.

Oryantalizm üzerine kesin bir tarih belirlemek oldukça güçtür; fakat bu düşüncenin ilk olarak 14. yüzyılın başlarında ortaya çıktığı üzerinde bir uzlaşma vardır. Bir dizi üniversitede (Turner 2002: 67-68) Viyana Kilise Konseyi/Konsülü

tarafından kürsüler kurulur. Buradaki amaç oryantal dilleri ve kültürleri anlamaktır. Oryantalizm düşüncesini ve söylemini büyük ölçüde genişleten birtakım olaylar söz konusudur: Avrupa'nın Orta Doğu'ya ve Asya'ya yayılması, Vasco de Gama'nın 1498 yılında Ümit Burnu'ndan Asya'ya gidişi keşfetmesi, Doğu topraklarına seyahat eden gezginlerin ve misyonerlerin artışı, Batı ile Doğu arasında artan ekonomik ve siyasi gelişmeler, Reform, Rönesans, Coğrafi keşifler vb.

Oryantalistler dini, ilmi, siyasi ve iktisadi (Es-sibai 1993: 38) birtakım nedenlerle Doğu üzerine araştırmalar yapar. Din temelinde bakılacak olursa oryantalist çalışmalar doğrudan kilise tarafından ya da kilise desteği aracılığı ile yürütülür ve bu çalışmalarda İslamiyet, Hristiyanlığın en büyük rakibi olarak görülür. Oryantalizmin Doğu üzerine olan çalışmaları (Bulut 2002: 15) hem metne hem de gözleme dayansa da genel itibariyle bu düşünce biçimi tahayyüle dayanır. Kısaca Batı, Doğu'da bulamadığını tahayyül eder. Bir bilim dalı olarak ortaya çıkan oryantalizme ve oryantalist çalışmalara ilgi 18. yüzyılda giderek artar. Esasında Oryantalizm çalışmalarının temelleri 17. ve 18. yüzyıllarda atılır. 19. yüzyılda ise bu çalışmalar niceliksel olarak oldukça artış gösterir. Bu artışın altında yukarıda sayılanların dışında bilme isteğinden hareketle Batı'nın Doğu üzerinde iktidar kurma isteği yatar. Ayrıca Kalın'ın da ifade ettiği gibi (2007: 116-118) her türlü alanda Doğu'yu sömürgeleştirme düşüncesinin yanı sıra modernite projesini gerçekleştirme isteği de bu çalışmaların artışının altında yatan nedenlerin başında yer alır. Başlangıçta Doğu'nun ve bu coğrafyada yaşayan insanların dillerinin, inançlarının ve tarihlerinin incelenmesi ve araştırılması anlamında kullanılan Oryantalizm (Germaner ve İnankur 1989: 9), ilerleyen zamanlarda Batılıların İslam dünyasına yönelik takındıkları tavırlarını ifade eden bir kavram olarak karşımıza çıkar. Said'in (1978: 2-4) *Orientalism* adlı eserinde Oryantalizm, Doğu ile Batı arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrım üzerine temellenen bir düşünce ve algılayış biçimi olarak ifade edilir. Said bu kavramı politik olmayan akademik bir disiplin olarak önerirken, 19. yüzyıl sonrasında Batı bu kavram ışığında kendisini özne konumuna koyar ve Doğu'yu nesneleştirerek öteki olarak takdim etmeye başlar. Dünyanın merkezine kendisini tüm olumlu özellikler çerçevesinde yerleştiren Batı, tüm olumsuz özellikleri de Doğu'ya ait kılarak kendi Doğu algısını inşa eder.

Batı tarafından Doğu hakkında üretilen dışlayıcı ve ötekileştirici söylemlerde, anılarda, seyahatnamelerde, akademik ya da akademik olmayan çalışmalarda (Arlı 2009: 16) Doğu'ya yönelik hayali bir dünya anlatılır ve resmedilir. Fakat Batı'nın merkezde olduğu bu Doğu tahayyülünde Batı'ya ait tek taraflı bir bakış açısı söz konusudur. Bu tek taraflı bakış açısı "Öteki"yi inşa eder. Ötekinin inşasında Batı, farklı yaklaşımlardan yararlanır. Bu yaklaşımları Keyman'dan (1996: 76-78) hareketle şu şekilde sıralamak mümkündür: Ampirik bir nesne, kültürel bir nesne, söylemsel bir yapı ve farklılık olarak öteki.

Ampirik bir nesne olarak ötekinin inşasında sözde nesnel olan ve gerçek temelli bilgilerden yararlanılarak öteki açıklanmaya çalışılır. Ötekinin sunumu sanki öznel yargılardan bağımsız ve son derece bilimsel bir temel ışığında açıklanmaktadır algısı oluşturulmak istenir. Kültürel bir nesne olarak ötekinin inşasında Batılı olan modern, Doğulu ise geleneksel olarak değerlendirilir. Bu bakış açısında modern ile geleneksel arasındaki karşıtlık üzerinde durulur. Bu bağlamda geleneksel olan, modern olanın karşısında konumlandırılarak olumsuz bir imaj ve söylem çerçevesinde sunulur. Söylemsel bir yapı olarak ötekinin inşasının temelinde iki medeniyet arasındaki epistemolojik ve ontolojik ayrım yatar. Doğu medeniyeti ve insanı, tarihselliğin dışına itilerek algılanır. Bu çerçevede Doğu, Avrupa karşısındaki ötekidir. Farklılık olarak ötekinin inşasında ise konumlanma noktası kimliktir. Ben ve öteki arasındaki farklılık üzerinde durularak kimlik ekseninde bir söylem geliştirilir.

Kendisini özne konumuna yerleştiren bu tek taraflı Batılı bakış açısını edebiyattan bilime, siyasetten sanata Batılı zihin dünyasının ulaşabileceği her yerde görmek mümkündür. Günümüzde sinema, bu Oryantalist kültürün en önemli taşıyıcısı konumundadır. Doğu'ya yönelik Batı merkezli üretilen her türlü imge ve söylem, sinemasal göstergeler ve söylemler aracılığıyla geniş kitlelere aktarılır. Batı merkezli bu filmsel metinlerde Doğu, bir arzu nesnesine dönüştürülür. Birtakım egzotik mekânlar, bu mekânlarda dans eden peçeli cariyeler, gizemli nesnelere ve olaylar, tipik bir mekân olarak harem izleyicinin fantezi dünyasına sunulur. Batı merkezli bakış açısında Doğu (Şentürk 2003: 45) geri olandır. Dinamik olan Batı toplumuna karşın Doğu toplumları durağan ve gelişme özelliğinden de yoksundur. Batılı rasyonel ve akıl sahibi, Doğulu ise irrasyonel ve akıldan yoksun olarak resmedilir. Bu düşünce çerçevesinde rasyonel akıldan ve gelişmeden yoksun olarak betimlenen Doğu coğrafyasına Batılı tarafından kültürün ve medeniyetin getirilmesi de son derece meşru görülür. Getirilme biçimindeki sömürgeci dil ve edim de rıza ve algı yöntemleriyle görmezden gelinir. Kula'nın belirttiği üzere (2011: 157) Avrupalı aklın üstünlüğünü vurgulayabilmek adına sahte bilimsel bir altyapı da oluşturulur. Böylece Doğu'nun akıldan, bilimden ve gelişmeden yoksun olduğu varsayımı sürekli desteklenir. Oryantalist bakışta Doğu zordadır, sapkın davranışlar sergiler. Şiddetle, terörle ve nefretle beraberdir. Temiz olmayandır. İletişim mekânları kargaşa ve düzensizlik üzerine kurulmuştur. Said'in de vurguladığı üzere (2010: 220) eril olan Garb, dişil olan ise Şark'tır. Tüm olumsuz özellikleri barındıran Doğu ve Doğulu, eril olan Batının egemenliğine son derece muhtaçtır.

Klasik oryantalizmden yeni oryantalizme geçişte Batı merkezli filmsel anlatılarda birtakım değişimler söz konusudur. Yeni oryantalizmin başlangıcı 11 Eylül 2001 İkiz Kulelere yapılan terör saldırısıdır. Hollywood öteki olarak konumlandığı Doğu için yeni bir kimlik yeni bir Doğu imgesi tasarlar: Radikal İslam temelli Arap terörist. Böylece Soğuk Savaş sonrası boşalan düşman rolünün yerini (Ed-

ward 2001: 13) sinemasal evrende sürekli terörist olarak takdim edilen Arap/Müslüman doldurur. Rusların aksine yeni icat edilen düşmanla mücadele- nin yanı sıra bu düşmanı demokratikleştirmek ve kendi coğrafyasında ıslah et- mek de özne konumundaki Amerikalının ve Batı'nın ilk görevidir. Meiloud'un da vurguladığı üzere (2008: 35) sinema izleyicisi yeni icat edilen düşmana dair tarihsel ve politik bir metinle de bilgilendirilmez. Filmsel anlatıyı inşa eden or- yantalist düşünce temelinde izleyici egemen okumaya maruz bırakılır. Egemen okuma sonucunda Araplara/Müslümanlara yönelik inşa edilen algı, onların terö- rist olduğudur.

Yeni oryantalizmin genel çerçevesinde öteki olarak konumlandırılan Doğu, Batı için artık bir tehdit unsurudur. 11 Eylül sonrası Doğu saldırgan ve tehditkâr ola- rak görülür, Batı'nın Orta Doğu politikaları ise bu saldırgan tutum sonucunda meşruiyet kazanır. Alam'ın deyişiyle (2007: 211) Orta Doğu politikalarının teme- linde etnik, dini ve mezhep ayrılıkları çıkartarak Amerika'nın ve İsrail'in bölge- deki en büyük sömürgeci güç olması fikri yatar. Petrol kaynaklarını sömüren bu iki ülke ayrılıklar sonucunda küçük eyaletlere dönen bölgeyi daha rahat yönete- bilecektir. 11 Eylül saldırıları bu iki ülkeye ve müttefiklerine bu politikayı hayata geçirme fırsatı verir. Hollywood ve Batı merkezli medya, bu politikanın hayata geçirilmesinde ve kitlelerin algılarının yönetilerek uygulanacak tüm politikaya yönelik rızalarının kazanılmasında başat bir rol oynar. Klasik oryantalizmden yeni oryantalizme filmsel anlatılarda birtakım içeriksel ve biçimsel değişimler söz konusudur. Fakat Batı merkezli filmsel anlatıların içeriklerinde ve biçimle- rinde çeşitli değişimler olsa da anlatılar, karakterler ve mekânlar birbirlerinin benzeri olarak sürekli tasarlanır. Batı hem kendi coğrafyasına hem de diğer coğ- rafyadaki insanlara Batı'nın özne Doğu'nun ise nesne olduğu bu neredeyse ben- zer anlatıları defalarca sunar.

Batı'dan Doğu coğrafyasına ve insanına yönelen tek taraflı düşünce dünyasına karşın Doğu'nun Batı'yı görme ve gösterme biçimleri de Doğu insanı için büyük önem arz eder. Sinemasal anlatılar başta olmak üzere diğer alanlarda da klasik ya da yeni oryantalist düşünceye veyahut self oryantalizme karşı oksidentalist dü- şüncenin ve söylemin gücünden yararlanılabilir. Batı merkezli baskın görüşü ve hegemonik söylemi (Coronil 1966: 78) değiştirebilme potansiyeli bu karşı söylem ve pratikle aşılabılır. Oksidentalist söylem ve düşünce biçimi üzerinde oryanta- lizmde olduğu gibi kesin bir söz birliği yoktur. Oksidentalizm (*occidentalism*) or- yantalizme göre yeni sayılabilecek bir inceleme ve çalışma alanıdır. Mısırlı Felse- feci Hasan Hanefi 1992 yılında *Oksidentalizm Bilimine Giriş* (Mukaddime fi ilmi'l- istigrab) adlı kitabı yazar. Bu nedenle bu kavram Hanefi'ye isnat edilir. En kısa bir biçimde oksidentalizm, Doğu'nun kendisini özne konumuna Batı'yı ise nesne konumuna koyması ve nesne konumundaki Batı'yı sorgulaması, görmesi ve gös- terme biçimidir. Esasında her iki çalışma alanı da yabancıların bilgisini (Carrier 1991: 6) üretir. Bakış açısı ya da ideoloji, imge ve söylem üreteni şekillendirebilir.

Burada önemli olan yabancıya/ötekiye dair çeşitli söylem ve imgeler üreten Ben'in gerçeklerle kurduğu bağıdır. Oryantalistlere karşı çıkmak ve kendi söylemini haklı çıkarmak adına gerçekliklerden kopuk bir biçimde üretilecek her türlü içerik son derece sorunludur.

Fransızcada Batı anlamına gelen *occident* kelimesinden türeyen oksidentalizm, oryantalizmde olduğu gibi Doğu-Batı ikilemi üzerine temellenir. Oryantalizm Batı'nın Doğu algısı iken, oksidentalizm Doğu'nun Batı algısıdır. Oksidentalizm bilimsel ve popüler söylemde (Joukhi 2006: 59) Batı'nın nasıl tasavvur edildiği üzerine odaklanır. Bu kavram Batı üzerine düşünme, Batı üzerine eser üretme ve Batı üzerine fikir ileri sürerek çalışmalar ortaya koymayı kapsar. Oryantalizmde olduğu gibi oksidentalizmde de ikili zıtlıklar devrededir. Ben ve ötekiye atfedilen özellikler üzerinden kimlikler inşa edilir. Oksidentalizm düşüncesinde özne konumundaki Doğu, Batı'yı kurgular. Esasında bu Doğulunun Batı merkezli bakışa tepki göstererek yöneldiği meşru müdafaa yollarından biridir. Çünkü Batı yüzyıllar öncesinden birtakım araçlarla ve son yüzyılda özellikle sinema aracılığıyla ideolojisini edimselleştirebilmek adına Doğu coğrafyasına dair birtakım hayali imgeleri ve söylemleri üreterek geniş kitlelere sunar. Buruma ve Margalit'in de vurguladığı üzere (2004: 14-15) Batı oldukça uzun bir zamandır Doğu'yu küçümser ve aşağılar. 11 Eylül 2001 tarihinde ikiz kulelere yönelik yapılan saldırılar ile Batı'nın Doğu'ya bakışında ciddi bir farklılık ortaya çıkar. Yeni oryantalist bu bakışa ve kırılmaya karşın Doğu'nun Batı'ya yönelik bakışında da ciddi bir kırılma yaşanır. Doğu, Batı'nın olumsuz bir biçimde yaptığı sunuma karşı artık Batı'yı sorgular, tartışır ve kendi kimliğini Batı üzerinden olumlu bir şekilde ortaya koymaya çalışır. Bu noktada Batı'yla ilgili Doğulu aydınların gözlemleri önemli bir rol oynar. Batı'nın farklı araçlar vasıtasıyla üretmiş oldukları sömürgeci pratiklere karşı anti-sömürgeci bir dil ve daha gerçekçi bir bakış oksidentalizm düşüncesine eklenir.

Literatürde Oksidentalizmi olumsuz olarak tanımlayan ve Batı'ya yönelik nefretin (Batı düşmanlığı) bir yansıması olarak gören Avishai Margalit (2009), Ian Buruma (2004, 2009) gibi düşünürler başta olmak üzere onların düşüncelerini paylaşan akademik çevrelere ait bir bakış da vardır. Hatta bu görüşe göre oksidentalizm, oryantalizmin tersi olarak görülür. Yani oryantalizmde Batı Doğu'yu Doğululaştırırken ve ötekileştirirken, oksidentalizmde Doğu Batı'yı Batılılaştırmakta ve ötekileştirmektedir. Yine aynı bakışa göre oksidentalizm düşüncesine sahip olan kişi endüstrileşmeye, rasyonalizme, bireyseliğe, demokratik değerlere, Batı'nın sahip olduğu birtakım olumlu değerlere topyekün karşı çıkarak Batı düşmanlığı yapan olarak yorumlanır.

Oksidentalizm, yukarıda ifade edilen görüşlerin aksine bir nefret aracı, kin ve düşmanlık üreten bir düşünce yapısı değildir. Bu düşünce tarzında, söylem ve imgelem üretme pratiğinde Doğu kendini bularak Batı'yı tanıyabilir hale gelir.

Bu çalışmada bu kavram ile Batı'nın keşif kolu olarak ifade bulan oryantalizme ve oryantalizme gelen Doğu üzerindeki iktidara karşı Doğu coğrafyasına ait olan kişinin ürettiği bir savunma aracı ifade edilir. Oksidentalizm düşüncesi ile Doğu bir savunma mekanizması geliştirir ve Batı'nın Doğu üzerinde kurmak istediği tahakküm edici ve sömürgeleştirici dilini deşifre eder. Böylece bu tahlil neticesinde Doğu kendisini Batı karşısında daha özgür kılabilir ve kendi öz kimliğini kendince anlatabilmenin yollarını bulabilir. Oryantalizm söylem ve imgelem sonucu ortaya çıkan tahakkümden, kültürel ve zihinsel emperyalizmden kurtulmaya yönelik taktik ve strateji üretebilir.

2. ARAŞTIRMA NESNESİ ÜZERİNDEN YORUMLAR VE TARTIŞMA

2.1. Filmin Hikâyesine Dair

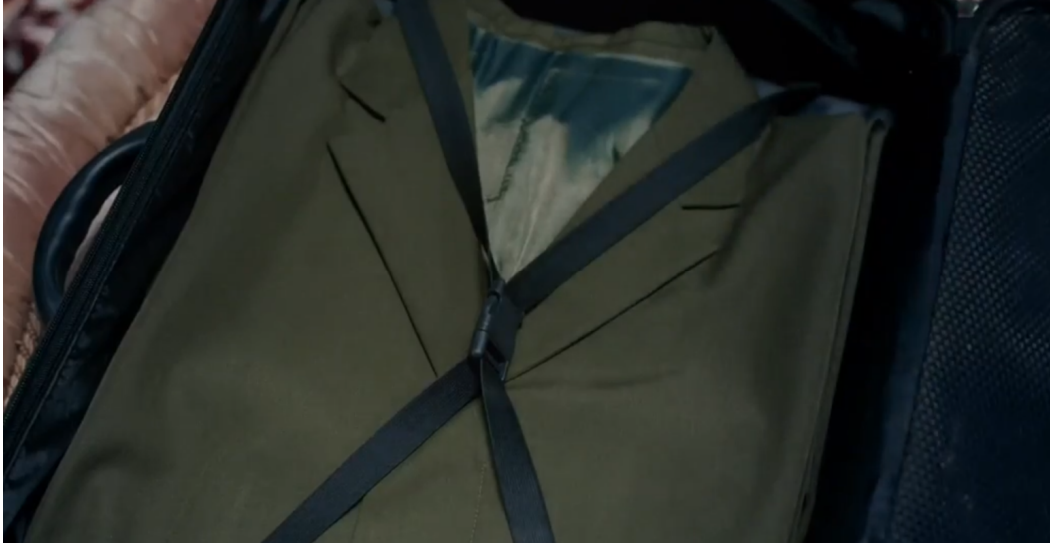
Darbelerin ve darbe girişimlerinin medyadaki temsili bağlamında değerlendirilecek olan bu çalışmanın araştırma nesnesi konumunda Kurtlar Vadisi Vatan filmi yer almakta, ele alınan bu film oksidentalizm söylem/dil bağlamında çözümlenmektedir. Batı ve Doğu ekseninde inşa edilen ikili karşıtlıklar/zıtlıklar karakter ve söylem bağlamında ele alınmaktadır.

15 Temmuz gecesinde Türkiye'nin sınırında yaşanan hareketliliğe ve darbe girişiminin perde arkasına odaklanan film, o gece yaşananları hem vatansızların hem de düşmanların gözünden izleyiciye aktarır. 15 Temmuz darbe girişimi üzerine anlatısını, karakterlerini, zamanını ve iletişim mekânlarını inşa eden Kurtlar Vadisi Vatan filmi, o gece yaşananları ve yaşanması muhtemel olanları anlatının kahramanı konumundaki Polat Alemdar'ın ve arkadaşlarının izlencesi ekseninde sunar. Esasında bu film anlatısında anlatılanların bir kısmı o gece gerçekten yaşananlara (Ankara'da ve İstanbul'da yaşananlar filmde televizyon aracılığıyla gösterilir) bir kısmı da yaşanmamış hayali olaylara dayanır. Gerçek görüntüler, yaşanmamış ya da işgal girişiminin başarılı (1) olması halinde neler olabileceğine dair birtakım imajlar da ekrana yansır. Polat Alemdar ve arkadaşları Kuzey Irak'ta operasyondayken bir binada ele geçirdikleri Türkiye haritasında özel hareket merkezleri ve askeri birlikler gibi stratejik önem taşıyan noktaların işaretli olduğunu görür. Bu stratejik noktaların yanı sıra Yalavuz isimli bir sınır noktası daha işaretlenmiştir. Polat Alemdar ve arkadaşları, bu sınır köyünde neler olup bittiğini anlamak adına izlencelerine başlar. Anlatı ilerledikçe Yalavuz Köyü'nün, 15 Temmuz darbe girişimiyle doğrudan ilişkili önemli bir nokta olduğu ortaya çıkar; çünkü darbe girişiminin başarılı olduğu haberini bekleyen düşman ordusu Yalavuz sınırına konuşlanmıştır. Polat Alemdar ve arkadaşlarının, Yalavuz Köyü sakinlerinin ve askerlerin düşmanla olan mücadelesi böylece başlar.

2.2. Filmi Okumak

Anlatı, 15 Temmuz darbe girişiminde başrol oynayan FETÖ mensuplarının gösterilmesiyle başlar. Terör örgütü lideri mensuplarıyla toplantı halindedir. Hasta olduğu görülür, "müsaadenizle, ben biraz istirahat edeceğim" dedikten sonra mürit-

lerinin yardımıyla aksayarak odadan ayrılır. Odadan ayrıldıktan sonra takkesini çıkarır, sağlıklı ve hızlı adımlarla ilerler ve gizli bir bölmeden geçerek adı Dave olan yabancı uyruklu biriyle buluşur. Elebaşının *“hoş geldin Dave”* sözleri, *“hoşbulduk muhterem”* denilerek cevaplanır. Ardından Irak'ın nasıl olduğu sorusu Dave'e yöneltilir ve Dave *“her zamankinden daha sıcak”* diyerek yanıtlar. Bu kısa diyalogdan hareketle Irak'ı işgal eden, sömüren ve parçalayan güçlerle FETÖ'nün birlikte hareket ettiği anlaşılır. Devam eden diyaloglarda Dave'in muhterem olarak ifade ettiği terör örgütü elebaşına bir hediye getirdiği görülür. Hediye, asker yeşili bir cüppedir. Getirilen asker yeşili cüppe, bir göstergedir. Düz anlamda sadece bir cüppedir; fakat yan anlamsal bağlamda bu cüppe planlanan darbe girişiminin başlaması gerektiğine ve Türk askeri içine sızan ve darbe girişiminde aktif rol alacak olan potansiyel bir yapıya işaret eder.

Resim 1. Hediye Getirilen Asker Yeşili Cüppe

Asker yeşili cüppe terör örgütü liderine giydirilir. Elebaşı aynanın karşısına geçer ve *“ne zaman”* diye sorar. Sahne değişir. Elebaşı, müritlerinin karşısına bu cüppeyle çıkar ve darbenin emrini dolaylı bir şekilde verdiği konuşmasına başlar. Esasında teröristbaşının yeşil cüppesiyle film anlatısında yaptığı konuşması gerçek bir konuşmaya dayanır. Haberlere de konu olan bu konuşmada darbe girişiminin başlamasına yönelik dolaylı mesajlar verilmektedir. İlk kesit itibarıyla Batı'ya ve müttefiklerine yönelik temsil başlar. Batı, işgalci ve sömürgeci olarak takdim edilir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne yönelik bir işgal girişiminin planlayıcısı ve destekleyicisi olarak gösterilir. Bu film anlatısında sadece öteki olarak bir Batı sunumu yoktur. Batı'nın yanında aynı zamanda yerli işbirlikçiler de vardır. Yerli işbirlikçiler İslam'ı sömürerek ve dini kullanarak Batı'ya hizmet edenlerdir. Dolayısıyla Batı ve müttefiki konumundaki yerli işbirlikçiler, anlatının hemen başında *“öteki”* olarak perdeye aktarılır.

Kesit değişir. Özne konumundaki kahraman Polat Alemdar ve ekibi Irak/Erbil’de görülür. Bir otelde Polat Alemdar ve adamlarıyla henüz kim olduğu bilinmeyen birtakım insanlar arasında çatışma çıkar. İlerleyen sahnelerde izleyici, Polat’ın yeşil cübbe getiren ve darbe emrini veren Dave’ı aradığını öğrenir. Çıkan çatışmada herkesin ölmesi üzerine herhangi bir bilgiye ulaşamayan anlatının kahramanı, yan odanın duvarına asılı bir harita bulur. Bu harita anlatıyı ileriye doğru devindirecek kahramanın ulaşmaya çalışacağı yitik/arzu nesnesinin de ortaya çıkmasını sağlar. Haritada Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne ait özel hareket merkezleri ve askeri birlikler gibi stratejik önem taşıyan noktaların işaretli olduğu görülür (Akıncı Üssü, Özel Harekât Başkanlığı, Özel Kuvvetler Komutanlığı, MİT, Genel Kurmay Başkanlığı, İzmir Ana Jet Üssü, İncirlik, Diyarbakır Ana Jet Üssü). Tüm bu önemli noktaların yanı sıra güney sınırında işaretlenen bir yer daha vardır. Anlatının kahramanı özellikle işaretlenen bu noktada ne olduğunu görmek ve anlamak ister. Böylece Polat Alemdar ve ekibinin Yalavuz adlı sınır köyüne/sınır kapısına olan yolculuğu bu kesit itibarıyla başlar.

Resim 2. Türkiye’deki Önemli Stratejik Noktaları Gösteren Haritanın Bulunması

Resim 3. Darbe Girişiminin Başarılı Olması Halinde İşgalcilerin Gireceği Güney Sınır Noktası

Bu çatışma sekansında Batı'nın teknolojiyi iyi bir şekilde kullandığı görülür. Bu çerçevede Batı Türkiye'ye dair her türlü kritik bilgiye de sahipmiş gibi gösterilir. Esasında bu sahnelerde oryantalist söylemin ileri sürdüğü Batı'nın rasyonel akla ve bilime sahip olduğu, Doğu'nun ise bu teknolojiden ve bilgiden mahrum olduğu iddiası desteklenir görünmektedir. Bu bağlamda bu kesit oryantalist dile kısmen de olsa kayar. Sorunlu görünen bu sahne her ne kadar oksidentalist söylemle bir karşıtlık ilişkisi içinde olsa da, anlatının devamında Batı ve Doğu arasındaki ikili zıtlık oksidentalist söylem bağlamında oluşturulmaya ve Batı bir öteki olarak kodlanmaya devam eder: Batı, Türkiye ve Müslüman coğrafyası için siyasi bir tehdittir. Teknolojiyi kullanarak işgal etmeyi ve sömürmeyi amaçlayan ve planlayandır.

Bir sonraki kesitte anlatının kahramanının aradığı Dave, İstanbul Büyükkada'da bir konağın salonunda çeşitli küresel şirketlerin sahibi konumundaki insanlara hitap ederken görülür. Bu iletişim mekânında yapılan konuşma Batı'nın Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne yönelik sömürgeci ve işgal dilini deşifre eder niteliktedir. Anlatıdaki diyaloglardan da hareketle Batı'nın Sevr'den bu yana Türkiye'ye yönelik emperyalist amaçlarından vazgeçmediği ve bu amaçlarını gerçekleştirmek adına da sürekli planlar yaptığı görülür. Oksidental dil bağlamında Batı, Doğu'ya özellikle de bu coğrafyada önemli bir eyleyen konumunda olan Türkiye'ye yönelik siyasi bir tehdit, bölücü ve nifak tohumları eken bir medeniyet/yapı olarak film anlatısında sunulmaya devam eder.

"100 sene önce Sevr'de Anadolu için çizilmiş bir harita vardır. Bildiğiniz gibi o günkü güçlerin yani devletlerin o harita üzerinde paylaşımları vardı. Yer altındaki petrol ve madeni aralarında bölüşmüşlerdi. Tabii sınırlar da buna göre belirlenmişti. Bugün bu sınırları devletler değil, devletlerden çok daha güçlü olan siz küresel şirketler çizeceksiniz. Bu süreçte vereceğiniz katkılar karşılıksız kalmayacak. Şımarık Türkler. Kendilerini dev aynasında görüyorlar. Hayalleri Osmanlı'nın bile sınırlarını aşmış durumda. Ama vatanları bu. Gerçekleşecek olansa bu. Bu pastada hepinize yetecek kadar dilim var".

Sahnenin devamında Dave, Soros adlı müttefikiyle İstanbul semalarında helikopterle uçarken görülür. Dave, Soros'a "Bu manzaraya iyi bak Soros, yarın karşımızda bambaşka bir İstanbul olacak" diyerek 15 Temmuz darbe girişimine göndermede bulunur. Böylece henüz anlatının başında darbe girişiminin planlayıcıları, destekleyicileri, yerli uzantıları ve darbe girişiminin perde arkası oksidentalist dilin sinemasal imajlarla desteklenmesiyle açıkça deşifre edilir.

Resim 4. Dave'in Küresel Şirketlere Yaptığı Konuşmada Türkiye'yi Bir Pastaya Benzettiği ve Küresel Şirketlere Bölüştürdüğü Sahne.

Kesit değişir. Polat Alemdar ve adamları, Yalavuz'a doğru yola çıkar. Bu sırada Dave, Polat'ın varlığından haberdar olur ve darbe girişiminin tehlikeye girmesini istemeyerek operasyonu başlatma kararı alır. Aynı zamanda Polat'ın Yalavuz'a giderken içinde bulunduğu helikopteri de füzeyle düşürmek ister. Helikopterin düşürülme işini ise sahneden de açıkça anlaşılacağı üzere Türkiye'nin uzun yıllardır mücadele verdiği PKK ya da bu örgütün diğer ülkelerdeki uzantıları üstlenir. Anlatı ilerledikçe öteki olarak konumlanan Batı'nın hem temsil edilme biçimi değişir hem de müttefiklerinin sayısı artar. Batı acımasızca kan dökebilen, amacı uğruna biri ya da birilerini öldürmekten çekinmeyen olarak temsil edilir. FETÖ, PKK, YPG, DAESH vb. gibi terörist grupların Batı'nın emrinde olduğu açıkça gösterilir. Anlatının kahramanı ve arkadaşları bu füze saldırısından kurtulmayı başarır.

Anlatıya başkaları da dâhil olur. Yalavuz'da Canan Öğretmenin ve Seher Hemşirenin kaldığı eve çevrinen kamera, 15 Temmuz darbe girişiminin gerçek görüntülerini televizyon ekranından beyaz perdeye yansıtır. Böylece anlatı gerçek görüntülerin/imağların gücünden yararlanarak söylemini daha gerçekçi (gerçekgibilik) kılar. Hikâyedeki karakterler, mekân, zaman ve dil belgeselci bir üsluba yaklaşır.

Resim 5. 15 Temmuz Darbe Girişiminin Başladığına Dair Gerçek Görüntülerin Televizyon Ekranına Yansması

Resim 6. Darbe Metninin TRT Ekranlarında Zorla Okutulduğunu Gösteren Sahne

Füze atışında helikopterin pilotu ağır yaralanır. Bu yaralanma sonucunda Polat ve arkadaşlarının köydeki hemşire ve öğretmen ile yolları kesişir. Fakat tedavi için geç kalınmıştır, pilot ölür. Polat ölen arkadaşının üzerini “*hakkını helal et kardeşim*” diyerek beyaz bir çarşafı örter. Film anlatısındaki Batılı ve Doğulu arasındaki zıtlıklardan biri daha ortaya çıkar. Batılı gözünü kırpmadan birini öldürebilirken ve arkasına dahi bakmazken, Doğulu konumunda olan Türk ve Müslüman ise ölen kişiyi helallik isteyerek uğurlar.

Darbe metni ekranlarda okunur. Köye askeri taşıtlar içinde Türk askeri görünümünde birtakım insanlar gelir. Bu saat itibariyle Polat ve arkadaşlarının darbecilerle olan mücadelesi başlar. Anlatıdaki ikili zıtlıklar sadece Batı ve Doğu arasında değildir. Türk askeri üniforması giyen yerli uzantılar ile vatansever Türk askeri arasında da böyle bir zıtlık/karşıtlık oluşturulur. Türk askeri görünümünde-

ki yerli işbirlikçiler aynen Batılıya atfedilen kodlar gibi gözlerini kırpmadan vatansever konumundaki Türk askerini öldürebilmektedir. Zalim, hoşgörüsüz, acımasız gibi nitelendirmelerle temsil edilir. Köyün karakol komutanı olan Kıdemli Üsteğmen Deniz Öztürk ve emri altındaki askerler ise son ana kadar karakolu teslim etmeyen, darbe metnini tanımayan ve sınırdan gelebilecek bölücü saldırılara karşı vatanı canı pahasına koruyan vatansever Türk askerleri olarak gösterilir.

Gerçeklerden hareketle kurgulanan bu film anlatısında 15 Temmuz gecesi Türkiye’de ve Türkiye’nin sınır kapısında planlanan işgal girişimini Dave ilerleyen sekanslarda şöyle açıklar: *“Bu insanlar Türkiye’den toprak almak, kendi ülkelerini kurabilmek için yıllardır bekliyorlar. Yıllar önce yapılması gereken şeyi bu gece hep beraber yapacağız. Her yerde kargaşa varken onlar da Türkiye’ye girecekler. Win win”*. Dave, Soros’la olan konuşmasında Batı’nın Türkiye’ye yönelik emperyalist ideallerini açıklamaya devam eder:

Dave: *Haçlı seferleri, Çanakkale. Hepsine boşunaydı. Anadolu’nun kapılarını açacak olan anahtar yine bu topraklarda gizli. Truva atı. Başından beri bize bir Truva atı lazımdı.*

Soros: *Muhterem. Bizler için milyonlarca tohum eken kısır at.*

Dave: *Ta kendisi. İşte o Truva atı sayesinde vaat edilmiş topraklara geri döneceğiz. Yarın Lozan haritası bir paçavra gibi kalacak ellerinde.*

Yerli işbirlikçi bir subayın Polat’a ve Üsteğmen’e yönelik sözleri de Dave’i destekler niteliktedir: *“Bakın, yol yakınken dönün bu yanıştan. Bizi durdurmanız mümkün değil. Şu an da muhterem sayesinde bir tarih yazılıyor. Önünüzde bir ordu, arkanızda bir ordu. Ezileceksiniz”*. Anlatı bu sözler üzerine Türkiye’nin güney sınırından girmeye çalışan bölücü ve işgalci unsurlara karşı Polat Alemdar ve arkadaşlarının ve Kıdemli Deniz Üsteğmen ve askerlerinin mücadelesi ile devam eder. Mücadeleye gerçek görüntüler eşlik eder. Yine televizyon aracılığı ile gerçek görüntüler beyazperdeye yansır. Cumhurbaşkanı’nın çağrısı üzerine halkın sokaklara indiği ve halkın birçok yerde darbecilerin geri çekilmelerini sağladığı görüntüler kurmaca imajlarla birleştirilir.

Resim 7. Cumhurbaşkanı'nın Çağrısı Üzerine Halkın Meydanlara İndiği Gerçek Görüntüler Ekranaya Yansır

Anlatı boyunca sınır bölgesindeki mücadele gösterilir. Cumhurbaşkanı'nın çağrısı üzerine Yalavuz'da da halk sokağa iner ve karakolu vurmaya giden tankın karşısına çıkar. İşgal komutanı ile halk arasındaki bazı kişilerin konuşmaları ikili zıtlıkları anlamak bağlamında önem taşır:

İşgalci komutan: *Ne yapıyorsunuz siz? Çekilin oradan.*

Muhtar: *Esas sen ne yapıyorsun komutan? Nereye gidiyorsun öyle tankla ha?*

İşgalci komutan: *Siz kim oluyorsunuz da bana hesap soruyorsunuz ha?*

Muhtar: *Ben bu köyün muhtarıyım. İşte bunlar da köyün ahalisi. Elhamdülillah milletiz millet. Var mı ötesi.*

İşgalci komutan: *Muhtar şakam yok benim. Ezer geçerim üstünüzden. Açın yolu.*

Onbaşı Haydar Melene: *Kıbrıs 4. Paraşüt taburundan Onbaşı Haydar Melene.*

İşgalci komutan: *Onbaşı, komutanın olarak emrediyorum sana. Al bu ahaliyi derhal evlerine götür.*

Onbaşı Haydar Melene: *Ben bu millet için kanımı verdim, yanımda savaşan arkadaşlarım canını verdi. Türk'ün adını da kanını da yerde koymadık. Niye? Kalkıp ihanet edin, vatanını sınırını koruyan askerlerimizi yiğitlerimizi arkadan vurun diye mi?*

İşgalci komutan: *Asıl hain o karakolu tutanlar. Ben Türk Silahlı Kuvvetler adına buradayım. Emirlerime itaat etmen gerek.*

Onbaşı Haydar Melene: *Tüh senin gibi komutan olmaz olsun. O üzerindeki üniformayı da hak etmiyorsun sen.*

Karşılıklı bu sözler üzerine işgalci komutan Kore Gazisi Onbaşı Haydar Melene dâhil birçok köylüyü gözünü kırpmadan vurur. Diyaloglardan da anlaşıldığı üzere Batı'nın işbirlikçisi konumundaki komutan acımasız, silahını kendi vatandaşına rahatlıkla doğrultabilen ve sınır karakolunu tank vasıtası ile vurmaya teşebbüs eden bir temsil içinde sunulur. Bu zıtlığın karşısında Türk ve Müslüman olan ise vatansever, yeri geldiğinde ölmeyi hiç düşünmeyen, tankın karşısına korkusuzca çıkabilen ve değerleri olan olarak takdim edilir.

Anlatının sonunda ise Batı'nın yerli işbirlikçileri ve terörist gruplarla planladığı darbe girişimi başarısız olur. Anlatının kahramanı, vatansever asker, polis ve halkla birlikte yürütülen mücadele bölücü ve işgalci planları bozar. Dave ve Soros, Polat Alemdar ve ekibi tarafından etkisiz hale getirilirken FETÖ elebaşı kaçır. Film anlatısında Dave'in ölmeden önceki sözleri ve FETÖ elebaşının müritlerine yönelik taktik ve strateji içeren konuşması Batı'nın ve Batı'nın uzantılarının işgalci ve bölücü politikalarını ve bu politikaların devam edeceğini gösterir niteliktedir. Anlatıda tercih edilen oksidentalist söylem ise, bu sömürgeci ve işgalci zihniyeti sinemasal imajlar vasıtasıyla aşikâr eder.

Soros: Her şeyi kaybettik Dave!

Dave: Hiçbir şeyi kaybetmedik. Dünyanın en güçlü ordularından birini perişan ettik. Halkın ordusuna olan güveni kırdı. Sadece askeri değil, halkı da birbirine düşürdük. Yarın ülkede ne kadar siyasi, bürokrat ve hâkim varsa birbirine düşecek. Birbirini suçlayacaklar. En önemlisi din adamlarına olan saygılarını, dini inançlara olan bağlılıklarını onarılmaz şekilde tahrip ettik. Koskaca bir milleti paramparça edip buradan ayrılıyoruz. Bu zafer değil de nedir.

FETÖ Elebaşı: Kendilerini gizlesinler, gerekirse bana sövsünler. Bugüne kadar bizi kötölemiş olanları bizdenmiş gibi gösterip suçlasınlar. Özellikle üst görevdekiler altlarındaki ihbar etsinler ki bizden olduğu anlaşılmasın. O mevkilere nasıl geldiğimizi, ne mücadeleler verdiğimizizi unutmasınlar. Onlara yeniden ihtiyacımız oluncaya kadar kendilerini saklasınlar. Bu iş burada bitmedi. Bitemez.

Resim 8. Yalavuz'da Şehit Düşen Askerler ve Dua Eden Anlatının Kahramanı Konumundaki Polat Alemdar

SONUÇ

Bu çalışmada Batı'da ve Batı kaynaklı üretilen sinemasal imajlardaki oryantalist söyleme ve Doğu'nun ötekileştirilmesine karşın, Türk Sineması'nda oksidentalit bir dille üretilen karşıt söyleme odaklandı. Batının Doğuluya, ele alınan film anlatısı özelinde ise Türk'e ve Müslümana yönelik tutumuna karşı filmin nasıl bir söylem ürettiği sorusu cevaplanmaya çalışıldı.

Kurtlar Vadisi Irak ve Kurtlar Vadisi Filistin filmlerinde Batı'nın Doğu insanına, Türkmenlere ve Müslümana yönelik yol açtığı zararları sinemasal evren ortamında ortadan kaldırmaya çalışan Polat Alemdar ve arkadaşları bu sefer Kurtlar Vadisi Vatan filminde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne yönelik birtakım işgal girişimlerine yönelik mücadele verir. Açılan bu zararları Batı'yı ve yerli uzantılarını deşifre ederek tazmin etmeye çalışır. Kurtlar Vadisi Vatan film anlatısının, 15 Temmuz darbe girişiminin arka planında yer alan eyleyenleri oksidentalit bir söylem ekseninde gösterme ve görme edimi olarak anlaşılması gerekir. Film, 15 Temmuz darbe girişimi gibi tarihsel bir gerçeklik üzerinden kurgusal bir zamanda ve mekânda özne konumundaki kahraman üzerinden yabancıya/Batı'ya ve Batı'nın işbirlikçilerine yönelik imgeler üretir. Bu sinemasal imgeler ya da imajlar Batı'nın Hollywood gibi endüstrilerde Doğuluya yönelik ürettiği ötekileştirici diline karşı/karşıt bir söylem ortaya koyabilmek adına tasarlanır.

Kurtlar Vadisi Vatan filminde Doğulu özne konumundayken, Batılı ve müttefikleri ise 15 Temmuz darbe girişimi ekseninde nesneleştirilir ve ötekileştirilir. Esasında bu film anlatısı, oryantalist söylemin ortaya koyduğu Doğulu imgesine karşı çıkarak oksidentalit düşüncede olması gerektiği gibi Doğulu'nun ne olduğu ve ne olması gerektiği üzerine anlatısını inşa eder. Bu Doğuyu olumlu bir biçimde tekrar kurmak isteyen bir bakıştır. Doğulu öznenin kendini yapılandırması olarak yorumlamak mümkündür. Bu bakış Batı'yı tahlil eder, ona göre karşıt bir söylem üretir.

Oryantalit söylemin üretilme biçiminde olduğu gibi oksidentalit bir dile sahip olan bu anlatıda da birtakım ikili zıtlıklar (Ben ve öteki ayrımı) ekseninde çeşitli temsiller üretilir. Batı ve Batı'nın müttefikleri işgalci planlar üreten ve sömürgeci, Doğu için siyasi bir tehdit ve tehlike unsuru, kaos çıkaran ve çıkan kargaşadan haz duyan, çocuklar dahil olmak üzere amacı uğrunda gözünü kırpmadan cinayetler işleyen, hedef şaşırta, Doğu medeniyetini yok etmek için sürekli taktik ve stratejiler üreten, zalim, korkak, hoşgörüsüz, acımasız, bölücü, nifak tohumları eken gibi kodlarla temsil edilir. Bu bağlamda Batı ve değerleri, Doğu medeniyeti ve coğrafyası için bir ötekidir. Film anlatısında Doğu insanı özelde Türk ve Müslüman ise işgalci ve sömürgeci olmayan, kendi vatanını koruyan, kolay kolay öldürmeyen ve yaşatan, barışçıl, dinine ve değerlerine son derece bağlı, cesur, inançlı, imanlı, bayrağına canı pahasına sahip çıkan gibi kodlarla temsil edilir.

Bu film anlatısındaki bakış açısını tersinden oryantalist olarak yorumlamamak gereklidir. Tarihsellik içinde yaşanan gerçek bir olay üzerinden kurguya dayanan ama gerçeklik bağını da kaybetmeyen bir kurgu anlayışına sahip olan bu anlatıda Batı deşifre edilmekte, edimleri görülmekte ve gösterilmektedir. Batı'yı görmeye, anlamaya ve göstermeye çalışan Doğu bu metinde Batı'yı mukayese eder, tartışır hale getirir ve tanıtır. Bu oryantalist ya da kolonyalist söyleme karşı sinemasal imajlar yoluyla başvuru olan bu oksidentalist üretimi bir meşru müdafaa yolu olarak görmek daha doğrudur. Bu bağlamda bu tarz anlatıları Batı'nın sıklıkla kullandığı bir yumuşak güç unsuru olarak görmek mümkündür. Türk Sineması'nda bu tarz oksidentalist söyleme sahip çalışmaların varlığı yok denecek kadar azdır. Milli kültür politikası bağlamında ve bir yumuşak güç uygulaması anlamında oksidentalist bakış açısıyla çeşitli filmlerin üretilmesi elzemdir. Milli kültür ekseninde oryantalist düşünceye karşı Doğu'nun kendini özne konumuna koyarak kendi kimliğini doğru bir şekilde anlattığı/anlatmaya çalıştığı çalışmaları sinemasal evrendeki mücadele yollarından biri olarak değerlendirmek ve hayata ivedilikle geçirmek son derece önemli ve gereklidir.

SONNOTLAR

(1) Kurtlar Vadisi Vatan filmi, birtakım kurmaca olay ve kişilere dayansa da temel olarak gerçek bir olaydan beslenir. FETÖ-PDY tarafından Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı kurgulanan ve hayata geçirilen 15 Temmuz Darbe Girişimi başarılı olsaydı PKK'nın Suriye Kolu PYD'nin sınırdan geçerek Türkiye'ye gireceğine yönelik resmi kaynakların doğruladığı çeşitli haberler söz konusudur: "Ceylanpınar'ın Belediye Başkanı Atilla, 15 Temmuz gecesi terör örgütü PKK'nın Suriye kolu ve aynı zamanda ABD'nin Suriye'deki kara unsuru olarak kullandığı terör örgütü PYD'nin sınırda çok sayıda zırhlı aracın farları ve kontakları kapalı bir şekilde Türkiye'ye girmek için beklediğini söyledi. Bu durum ABD'nin Türkiye'yi işgal planı olarak değerlendirildi. FETÖ'nün darbe girişiminde, Türkiye'nin Suriye sınırında da hareketlilik olduğu ortaya çıktı. 15 Temmuz gecesi Kobani'de yoğun hareketliliğin yaşandığını daha önce dile getiren Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik, bölgedeki yetkililerin bazı hazırlıklardan bahsettiğini belirterek, "Karşı tarafta silahlı bazı hazırlıklar yapıldı. Başarılı olması halinde Türkiye'ye sızılacağı bilgileri var. Bölgeye gittiğimizde söylediler. Hareketliliği fark etmişler." sözleriyle dikkatleri Suriye sınırına çevirdi" <https://www.yeniakit.com.tr/haber/15-temmuz-gecesi-pyd-turkiyeye-girecekti-204283.html>.

"Hatay Valisi Ercan Topaca, Fetullahçı Terör Örgütü'nün darbe girişiminin yaşandığı 15 Temmuz öncesinde sınır hattındaki zırhlı araçların ve birliklerin Hudut Alay Komutanlığı'ndaki devir teslim töreni bahanesiyle çekirildiğini söyledi. Durumdan iki gün sonra haberdar olduklarını belirten Vali, "Bir vatandaş bizi aradı ve 'Sayın valim sınırda kontrol yok, insanlar giriyor' diye bilgi verdi" dedi" <https://www.yenisafak.com/gundem/15-temmuz-oncesi-sinirda-akilalmaz-olay-2509511>.

"Darbeci Tuğgeneral Murat Soysal, sınırda YPG ve DAESH'e karşı önlem alan birlikleri FETÖ'nün darbe girişimi gecesini geri çektiği ortaya çıktı. Ayrıca Soysal'ın, darbe gecesini "Sınırın öbür tarafına kesinlikle top atışı yapmayın" talimatı verdiği ortaya çıktı. Amaç, teröristlerin girişini kolaylaştırıp, iç savaşa zemin hazırlamaktı" <https://www.yenisafak.com/gundem/darbeci-general-siniri-bosaltmis-2506386>.

KAYNAKÇA

Alam M S (2007) *Challenging The New Orientalism; Dissenting Essay on the War Against Islam*. Islamic Publications.

Alexander J C (2008) *Klasiklerin Merkeziliği, Sosyal Teori ve Sosyoloji: Klasikler ve Ötesi*, Stephen P. Turner (ed). Osman Baş (çev). Küre Yayınları, İstanbul 27-46.

Arlı A (2009) *Oryantalizm, Oksidentalizm ve Şerif Mardin*. Küre Yayınları, İstanbul.

Buruma I and Margalit A (2004) *Occidentalism The West in the Eyes of Its Enemies*, New York: The Penguin Press.

Buruma I (2004) *Oksidentalizmin Kökenleri*, A. Kaftan (çev), *Cogito*, 40, 278-285.

Buruma I ve Margalit A (2009) *Garbiyatçılık: Düşmanlarının Gözünde Batı*, G. Turan (çev.), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Carrier J (1991) *We Think Therefore They Are? On Occidentalizing the World*, *Anthropological Quarterly*, 62(2), 84.

Coronil, F (1966) *Beyond Occidentalism: Toward Non-Imperial Geohistorical Categories*, *Cultural Anthropology*, 11(1), 51-87.

Edward B (2001) *Yankee Pashas and Buried Woman Containing Abundance in 1950's Hollywood Orientalism*, *Film & History*, 31, 2(13)

Es-Sibai M (1993) *Oryantalizm ve Oryantalistler: Yararları, Zararları*, M. Uğur (çev.) Beyan Yayınları, İstanbul.

Germaner S ve İnankur Z (1989) *Oryantalizm ve Türkiye*, Sanat Yayınları, İstanbul.

Hanefi H (1992) *Mukaddime fi İlmi'l İstigrâb*, 2. Basım, Kahire: El Müessesetü'l Cami'iyye.

Jukka J (2006) *Imaging the Other, Orientalism and Occidentalism in Tamil European in Tamil-European Relations in South India*, Jyvaskla University Printing House, Jyvaskla.

Kalın İ (2007) *İslam ve Batı*, İSAM Yayınları, İstanbul.

Keyman E (1996) *Farklılığa Direnmek: Uluslararası İlişkiler Kuramında Öteki Sorunu*, F. Keyman, M. Mutman, M. Yeğeneoğlu (Dü), *Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark*, İletişim Yayınları, İstanbul, 76-68.

Kula O B (2011) Batı Medeniyetinde Oryantalizm II. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Meiloud A O (2008) Image of Arabs in Hollywood Films, Prequest Information and Learning Company, New York.

Said E (2010) Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları, B. Ülner (çev.), Metis Yayıncılık, İstanbul.

Said E. (1978) Orientalism, Vintega Books, New York.

Sönmezsoy S (1998) Kuran ve Oryantalistler, Fecr Yayınları, Ankara.

Sözen E (1999) Söylem, Paradigma Yayınları, İstanbul.

Şentürk R (2003) Oryantalizm ve Sosyal Teori, Oryantalizmi Yeniden Okumak Batı'da İslam çalışmaları Sempozyumu, (11-12 Mayıs 2002 Adapazarı), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Turner B (2002) Oryantalizm, Postmodernizm ve Globalizm, İ. Kapaklıkaya (çev.), Anka Yayınları, İstanbul.

Van Dijk T (2000) Opinions and Idologies in The Pres, A. Bell & P. Garrett (Ed.), Approaches to Media Discourse, Blackwell, Massachusetts.

Yücel B (2002) Oryantalizmin Eleştirel Kısa Tarihi, Yöneliş Yayınları, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKÇASI

15 Temmuz gecesi PYD Türkiye'ye girecekti! Yeni akit. 15.06.2018 tarihinde <https://www.yeniakit.com.tr/haber/15-temmuz-gecesi-pyd-turkiyeye-girecekti-204283.html>. adresinden edinilmiştir.

15 Temmuz öncesi sınırda akılalmaz olay. (2018, 16 Haziran). Yeni şafak. 16.06.2018 tarihinde <https://www.yenisafak.com/gundem/15-temmuz-oncesi-sinirda-akilalmaz-olay-2509511>. adresinden edinilmiştir.

Darbeci general sınırı boşaltmış. (2018, 16 Haziran). Yeni şafak. 16.06.2018 tarihinde <https://www.yenisafak.com/gundem/darbeci-general-siniri-bosaltmis-2506386>. adresinden edinilmiştir.